

NYT om § 3 og § 4

August 1995

149. Domme, der vedrører spørgsmålet, om bestemte arealer er omfattet af naturfredningslovens (nu naturbeskyttelseslovens) bestemmelser om beskyttelse af naturtyper

A.

Retten i Nibe har ved dom af 11. april 1995 truffet afgørelse i en sag om undladelse af at efterkomme et påbud, der var udstedt af Skov- og Naturstyrelsen den 10. april 1992 i forbindelse med lovliggørelse af en i 1989 foretagen opløjning og nogle andre samtidig gennemførte indgreb i et strandengsareal.

Amtskommunen fandt, at det pågældende område, uanset dyrkningen af området før strandengsbeskyttelsens ikrafttræden den 1. jan. 1984, havde henligget i så lang en periode (6 år), at der nu var tale om en strandeng i lovens forstand.

Amtskommunen besluttede endvidere at meddele tilladelse til bl.a. bibeholdelse af nogle grøfter, der var blevet gravet i området, samt til fremtidig omlægning med rensningsafgrøde, og ikke tiere end hvert 6. år.

Sagen blev indbragt for Skov- og Naturstyrelsen af Danmarks Naturfredningsforening og Ornitologisk Forening under henvisning til bl.a., at det pågældende areal var beliggende i et EF-

fuglebeskyttelsesområde, og at strandenge hørte til de truede naturtyper.

Skov- og Naturstyrelsen stadfæstede amtskommunens afgørelse vedrørende områdets karakter, samt - efter en genoptagelse af sagen - at arealet fremover kunne omlægges med rensningsafgrøde med et interval på minimum 6 år. Derimod fastholdt styrelsen - også efter den fornyede vurdering af sagen - et påbud om at tildække de etablerede grøfter.

Da ejeren efter nogle fristforlængelser fortsat ikke efterkom påbuddet, blev der rejst tiltale for overtrædelsen heraf.

Retten frifandt ejeren. Det skete med følgende begrundelse:

"På grund af arealets landskabelige karakter og beliggenhed opfylder det formentlig definitionen for en strandeng, men efter det oplyste om arealets dyrkningshistorie finder retten det dog betænkeligt at lægge til grund, at det ved indgrebet i 1989 havde udviklet sig således, at det var omfattet af beskyttelsen i naturfredningslovens § 43b".

Det fremgår af dommens øvrige præmisser, at retten bl.a. lagde til grund, at de planter, der blev fundet i forbindelse med en botanisk undersøgelse i 1987 alle var nogle, der tillige kunne findes på lokaliteter inde i

landet, at der ikke i forbindelse med en besigtigelse i april 1990 blev fundet salttålede planter, at det pågældende areal, indtil ejendommen pr. 1. juli 1984 blev overdraget til den nuværende ejer, var blevet intensivt dyrket, især med korn, og at høstudbyttet havde været godt.

Kommentar:

Dommen er meget konkret begrundet, således som det formentlig altid vil være tilfældet, når kærneproblemet er, om et bestemt areal på givet tidspunkt var omfattet af bestemmelserne om beskyttede naturtyper eller ej.

Som det generelt gælder i straffesager, er det myndighedernes opgave at godtgøre, at et konkret område er (var) omfattet af reglerne.

Dommen demonstrerer indirekte, at der skal foreligge en rimelig dokumentation. Det er ikke nok, at myndighederne på et fagligt/teknisk niveau oplyser, at et område opfylder de nødvendige betingelser, men myndighederne skal også være i stand til at dokumentere eller godtgøre dette.

Dommens udfald er et udtryk for at det ikke altid lykkes at løfte bevisbyrden, når det pågældende areal allerede er blevet ændret kraftigt. Dette fremgår ikke blot af den citerede domsbegrundelse men også af præmisserne, hvor der er anført følgende:

"Det afgørende tidspunkt for vurderingen af arealets status er det tidspunkt, hvor indgrebet fandt sted. Vurderingen vil være forbundet med en del usikkerhed, idet der forud for indgrebet alene var optaget nogle luftfotografier og i august 1987 foretaget en botanisk undersøgelse af arealet".

Disse præmisser understreger vigtigheden af i sager som den foreliggende at sikre sig den nødvendige dokumentation umiddelbart i forbindelse med den konstaterede "overtrædelse" og ikke her forlade sig på allerede eksisterende ældre materiale.

(Nibe Rets dom af 11. april 1995 (PS 228/1993. J.nr. SN 4312/14-0021)).

B.

I en dom afsagt af Vestre Landsret den 19. okt. 1993 var det centrale problem ligeledes, om et bestemt areal var omfattet af beskyttelsesreglerne eller ej. Her havde ejerne imidlertid forudgående søgt om en tilladelse til opdyrkning, som så senere blev gennemført på trods af et afslag fra amtskommunen, der blev stadfæstet af Skov- og Naturstyrelsen. Ved underretten blev ejerne idømt en bøde på 10.000 kr.

Denne bøde blev nedsat til 5.000 kr. af landsretten, idet det pågældende areal på ialt ca. 12 ha i forbindelse med landsretssagen var blevet indskrænket til de ca. 6,5 ha, som "i al fald"

kunne "betegnes som mose og dermed opfattet af bestemmelsen i naturfredningslovens § 43".

(Vestre Landsrets dom af 19. okt. 1993 (3. afd. S 811/1992). SN j.nr. 4312(8-0002).

150. Dom om vilkår i forbindelse med lovliggørelse af en sø etableret i en mose

Retten i Viborg har ved dom af 15. februar 1995 truffet afgørelse i en sag om tilsidesættelse af vilkår (påbud) i forbindelse med lovliggørelse af en sø, etableret i en mose omfattet af den tidligere naturfredningslovs § 43.

Ved amtskommunens afgørelse blev der meddelt tilladelse til den foretagne etablering af søen, herunder et omkring søen opsat hegn, på betingelse af, at en foderautomat til ænder blev flyttet, og at der fremtidig kun blev udsat gråænder. Afgørelsen blev påklaget af den stedlige lokalkomité for Danmarks Naturfredningsforening.

Skov- og Naturstyrelsen stadfæstede afgørelsen vedrørende søen men skærpede samtidig vilkårene, idet styrelsen ikke fandt det godtgjort, at der tidligere havde været hegnet samt fodret og opdrættet ænder på det pågældende sted. Styrelsen påbød derfor, at hegn og foderautomat blev fjernet, og at der ikke fremover måtte udsættes ænder i søen. Da ejeren ikke efterkom påbuddet, blev han tiltalt for overtrædelsen heraf.

Dommen i sagen tilsidesatte ikke Skov- og Naturstyrelsens (og amtskommunens) skøn, hvorefter der var tale om en ulovligt

etableret s , således at der kunne fastsættes betingelser i forbindelse med dispensationen til søens bibeholdelse.

Retten frifandt alligevel ejeren. Det skete med følgende begrundelse:

"Det må imidlertid efter bevisførelsen for retten anses for godtgjort, at der konstant siden 1974 har været andeopdr t på stedet. Da der ikke i p budet er angivet andre begrundelser for de fastsatte vilkår, er p budet ugyldigt, hvorfor retten tager tiltalt frifindelsespåstand til følge".

Kommentar:

Uanset at det næppe er korrekt at betegne styrelsens påbud som ligefrem ugyldigt, fandt styrelsen ikke, at dommen burde ankes. Det skyldtes først og fremmest, at resultatet på baggrund af vidnef rsl n måtte anses for rimeligt.

Baggrunden for frifindelsen af lodsejeren var, som det fremgår af citatet ovenfor, resultatet af vidnef rsl n kombineret med formuleringen af styrelsens afgørelse, der m.h.t. samtlige vilkår alene henviste til, at der (således som sagen forelå oplyst for styrelsen) ikke tidligere havde været udsat ænder på stedet. Generelt gælder imidlertid, at der i lovligg relses-sager, hvor der ikke kræves reetablering (f.eks. fordi det er formålsløst eller uforholdsm sig dyrt), kan stilles vilkår med et naturforbedrende sigte, allerede fordi udgangspunktet for sagen er et ikke tilladt indgreb i et naturområde. Det er dog en forudsætning, at der er et rimeligt forhold mellem på den ene side overtrædelsens og

indgrebets karakter og på den anden side de stillede vilkår. Det betyder, at der i den konkrete sag formentlig kunne have været stillet visse regulerende vilkår m.h.t. den fremtidige udsætning af ænder, selvom der tidligere havde været udsat ænder på det pågældende sted. Se iøvrigt principperne s. 42 i Vejledning om naturbeskyttelsesloven (1993).

(Viborg Rets dom af 15. februar 1995. SN j.nr. 4312/13-0034)

151. Dom om overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 3 og 13

Retten i Grindsted har ved dom af 26. april 1995 truffet afgørelse i en straffesag om overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1 og stk. 2, nr. 1 og 4 samt § 13.

Sagen drejede sig om:

- indgreb i et hedeareal (opgravning af to bælters dels på 2 x 275 m med efterfølgende jordbehandling og tilsåning, dels på 2 x 50 m),
- afvanding, udplanering og landbrugsmæssig jordbehandling af et 1,5 ha stort kær- og engområde,
- jordbehandling af $\frac{1}{2}$ - 1 ha stort engareal,
- jordbehandling tættere end 2 m fra en gravhøj samt undladelse af at efterkomme et påbud fra amtskommunen om at standse dette samt
- undladelse af at efterkomme et påbud fra Skov- og Naturstyrelsen om at fjerne eller

afskære en i hedearealet nedlagt vandledning.

Ved dommen blev der idømt den ene af de to tiltalte ejere, der kun var tiltalt i forbindelse med de 3 førstnævnte indgreb, en bøde på 1000 kr., medens den anden ejer, der var tiltalt for samtlige de nævnte overtrædelser, fik en bøde på 5000 kr.

Den sidstnævnte ejer fik en frist til 1. juli 1995 til at fjerne eller afskære vandledningen med tvangsbøder på 1000 kr pr. påbegyndt uge i tilfælde af fristoverskridelse.

(Grindsted Rets dom af 26. april 1995, SS 228/1994. Skr. af 21/12-1993, j.nr. SN 4312/9-0041).

152. Friluftsrådet - klageberettigelse

Skov- og Naturstyrelsen har i to sager truffet afgørelse om, at klager fra Friluftsrådet ikke kunne behandles, da rådet ikke er klageberettiget. Styrelsen anførte som begrundelse herfor følgende:

"Kredsen af klageberettigede, der kan klage over afgørelser vedrørende åbeskyttelseslinien, er fastsat i naturbeskyttelseslovens § 86 og er som følger:

- 1) Adressaten for afgørelsen, 2) offentlige myndigheder, 3) Danmarks Naturfredningsforening og 4) lokale foreninger og lign., som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Friluftsrådet eller rådets amtsrepræsentationer falder efter Skov- og Naturstyrelsens vurdering ikke ind under begre-

bet "lokale foreninger og lign." og er således ikke klageberettigede."

(Skr. af 18/4-1994, j.nr. SN 1316/11-0020, og skr. af 7/6-1995, j.nr. SN 4312/11-0058).

153. Vedligeholdelse og omlægning af dræn

Et drænet engområde, som ikke havde været omlagt i en årrække, havde været anvendt til afgræsning af kreaturer eller produktion af grovfoder og kun været gødsket svagt. Drænene havde i en årrække ikke været vedligeholdt, og engen var blevet meget fugtig. Efter et ejerskifte ønskede den ny ejer bedret dræning af engområdet. Da man ikke kendte eller kunne finde drænrørens placering, kunne der ikke foretages vedligeholdelses-spuling, hvorfor ejeren - uden tilladelse - begyndte en udgravning til nedlæggelse af nye drænrør. Herved fandt ejeren en række drænrørsender og kunne konstatere, at de gamle rør stadig havde en vis dræneffekt.

Amtskommunen mente, at der var tale om en reel omlægning og ikke blot en vedligeholdelse af drænsystemet, da der skulle nedlægges nye rør i nye render. Sagen blev derfor behandlet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Samtidig fandt amtskommunen dog, at det tidligere drænsystem stadig havde en vis funktion, som kunne være blevet retableret, hvis man havde kunnet finde de gamle rør.

På det anførte grundlag meddelte amtskommunen dispensation til dræning af engområderne på en række vilkår, der skulle sikre, at dræningen ville ske i samme

områder og samme dybde og omfang som tidligere.

Afgørelsen blev af Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite og Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling indbragt for Naturklagenævnet, der henviste klagen til Skov- og Naturstyrelsen.

Klagerne gjorde gældende, at området tidligere kun havde været meget svagt drænet, og at en dispensation som den foreliggende ville gøre det muligt at afdræne størsteparten af Danmarks § 3 beskyttede enge. Desuden anså en af klagerne, at der var sandsynlighed for, at der fremover ville blive gødsket kraftigt med henblik på høslet eller ensilage.

Skov- og Naturstyrelsen stadfæstede amtskommunens afgørelse.

I sin afgørelse fastslog Skov- og Naturstyrelsen, at det er tilladt at vedligeholde eksisterende dræn uden tilladelse efter naturbeskyttelsesloven, også selvom der er indtrådt en vis forsumpning af et område som følge af dårlig vedligeholdelse gennem en årrække. Skal der graves nye render, lægges større rør eller drænes dybere, kræves imidlertid en tilladelse hertil efter naturbeskyttelseslovens § 3 efter en konkret vurdering.

I den konkrete sag skønnede styrelsen, at der var tale om en reel omlægning, fordi arbejdet skulle ske ved at opgive det gamle system og nedlægge nye rør. Indgrebet krævede derfor en § 3 tilladelse.

Samtidig fandt styrelsen, at omlægningen kom til at ligge nær det gamle system, og at der fortsat kunne konstateres en vis

dræneffekt af det gamle system.

Stadfæstelsen skete på en række nærmere angivne vilkår. Disse vilkår skulle sikre, at der blev etableret et drænsystem af samme omfang som tidligere og ikke skete en kraftigere dræning. Endvidere blev der fastsat vilkår om, at der ikke måtte gødskes eller sprøjtes mere end tidligere, samt at der ikke måtte ske opløjning, tilplantning eller andre ændringer af området.

(Skr. af 21/4-1995, j.nr. SN 4312/12-0073).

154. Etablering af sø i mose

En amtskommune havde givet tilladelse til etablering af en sø i en mose. Tilladelsen gav ikke mulighed for udsætning af hverken ænder eller fisk, men blev givet dels for at modvirke arealets udvikling til pilekrat eller lignende, dels for at forbedre levevilkårene i området især for padder.

En interesseorganisation ankede afgørelsen blandt andet med begrundelse i, at mosen som naturtype i sig selv er et værdifuldt naturområde.

I begrundelsen for tilladelsen henviste amtskommunen til en indrykning fra Skov- og Naturstyrelsen "NYT om § 3 og § 4" med bl.a. følgende tekst: "I de tilfælde hvor det konkrete areal ikke rummer f.eks. en særlig værdifuld vegetation, specielle insekter m.v., og hvor det er foreneligt med naturtypen som sådan, kan der gives tilladelse til etablering af en sø, som vil give levesteder for en række arter. Begrundelsen herfor er

ofte at vandhullet kan tjene som ynglevandhul for padder...."

Skov- og Naturstyrelsen fandt, at amtskommunen havde taget teksten ud af sammenhængen, der netop understregede, at anlæg af søer principielt bør ske uden for de beskyttede naturtyper.

Naturklagenævnet har valgt at følge styrelsens restriktive praksis på dette område og har i sit meddelelsesblad "Naturklagenævnet orienterer" fastslået, at "... der ved afgørelser efter naturbeskyttelsesloven bør lægges megen vægt på, at de beskyttede naturtyper friholdes fra indgreb, der kan skade det dyre- og planteliv, som er knyttet til disse naturtyper, eller som forstyrrer den naturlige succesion."

Skov- og Naturstyrelsen omgjorde amtskommunens afgørelse med henvisning til Naturklagenævnets udtalelse og med begrundelse i de naturmæssige hensyn, der må tages for bevarelse af enge, moser og lign., også selvom de ikke indeholder en eller flere sjældne arter, men alene en for naturtypen karakteristisk vegetation.

(Skr. af 7/6-95, J.nr. SN 4312/11-0058)

155. Effektvurdering af naturbeskyttelsesloven

Som omtalt i indrykning nr. 141, april 1995, er Skov- og Naturstyrelsen ved at forberede en administrativ effektvurdering af de nye elementer, der blev indført med naturbeskyttelsesloven i 1992.

Vurderingen er ikke et oplæg til

en revision af naturbeskyttelsesloven, hvorfor ønsker om lovændringer, som ikke blev imødekommet med 1992-loven, ikke vil blive behandlet.

Vurderingen vil hovedsagelig bygge på oplysninger om afgørelser (ansøgninger og lovliggørelsessager) samt administrative vurderinger af lovens funktion.

Efter aftale med Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening har Skov- og Naturstyrelsen i juni måned 1995 udsendt en række spørgeskemaer til samtlige amtskommuner og kommuner. Hovedparten af spørgsmålene omhandler afgørelser i sager om ansøgninger og om lovliggørelse i perioden 1. august 1995 til 31. juli 1996, således at der er mulighed for at tilrettelægge og derefter foretage en løbende registrering af oplysningerne.

De besvarede spørgeskemaer skal returneres til Skov- og Naturstyrelsen senest **15. august 1996**.

Foruden oplysninger fra amtskommuner og kommuner er en række ministerier blevet bedt om at redegøre for deres konkrete pleje af og plejeplaner for statsligt ejede arealer omfattet af §§ 3 - 4 beskyttelsen.

Naturklagenævnet og Skov- og Naturstyrelsen vil i samme periode registrere oplysninger om klagesager vedrørende naturtypebeskyttelsen og adgangsforholdene.

Endelig har en række organisationer m.m. mulighed for at komme med selvstændige bidrag til de emner, der vil blive vurderet. Fristen for disse bidrag er ligeledes 15. august 1995.

(Skr. af 21/6-1995, j.nr. SN 0011/9-0002).

NYT *om § 3 og § 4*